

«فرهیختگان» هزینه‌های صرف‌شده خانواده‌ها را بررسی کرد

کسری بودجه ۱۸۹ هزار میلیارد تومانی سالانه ایرانی‌ها

نسرین نیکنام

دبیر سرویس

مسائل و مباحث اقتصادی و هزینه‌های صرف‌شده یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های خانواده‌های ایرانی است. بالا رفتن تورم از یک‌سو و پایین بودن سطح درآمد از سوی دیگر سبب شده سر پرست خانوار برای جبران کسری بودجه دو شغل انتخاب کند و زمان بیشتری را نسبت به ساعت کاری طبق استاندارد‌ها کار کند. طبق آخرین آماري که مرکز آمار ایران و بانک مرکزی در نیمه اول سال ۹۵ منتشر کرده‌اند، هر خانوار ایرانی (شهری و روستایی) در طول سال به‌طور متوسط ۳۶ میلیون تومان برای مسکن، خوراک، پوشاک، درمان، تحصیل، آموزش و خدمات متفرقه پرداخت می‌کنند، این درحالی است که سطح درآمد خانواده‌ها طبق همین آمار در طول سال ۲۷ میلیون تومان است که با یک حساب و کتاب ساده متوجه می‌شوید هر خانوار با کسری ۹ میلیون تومانی روبه‌رو بوده و اگر این رقم را در ۲۱ میلیون خانواده ایرانی ضرب کنید، عدد به دست آمده ۱۸۹۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰ را نشان می‌دهد. اما نکته قابل‌تأمل تفاوت درآمد بین خانواده‌های شهری و روستایی است، طبق آخرین آمار منتشره متوسط درآمد سالانه یک خانوار شهری ۲۷ میلیون و ۸۸۷ هزار و ۳۰۰ تومان و درآمد یک خانوار روستایی نیز ۱۶ میلیون و ۱۰۳ هزار و ۸۰۰ تومان بوده که این رقم نسبت به سال قبل‌تر یعنی سال ۱۵/۶، ۹۴ درصد و ۱۵/۸ درصد افزایش داشته است. منابع درآمدی در خانواده‌های شهری و روستایی هم با یکدیگر تفاوت دارد، به‌عنوان مثال سهم هر یک از منابع درآمدی در کل درآمد شهری به‌صورت ۳۲/۴ درصد از مشاغل مزدی و حقوق‌گیری، ۱۷/۳ درصد از مشاغل آزاد کشاورزی و غیرکشاورزی و ۵/۳ درصد از درآمد منابع متفرقه و سهم هر یک از منابع درآمدی در کل درآمد روستایی به‌صورت ۳/۲ درصد از مشاغل مزدی و حقوق‌گیری، ۳۰/۹ درصد از مشاغل آزاد کشاورزی و غیرکشاورزی و ۲۸/۹ درصد از منابع متفرقه است.

تحقیقات

هزینه‌ها کجا صرف می‌شود؟

شاید نخستین پرسشی که در ذهن مخاطبان شکل می‌گیرد این باشد که عمده هزینه‌ای که هر خانواده شهری تقبل می‌کند در چه بخشی است که طبق آخرین آمار از کل هزینه‌های ناخالص خانوار، ۵/۸ درصد به گروه بهداشت و درمان، ۱۰/۴ درصد به حمل‌ونقل، ۲/۱ درصد به گروه ارتباطات، ۲/۳ درصد به گردش و تفریح و امور فرهنگی، ۱/۹ درصد به تحصیل، دو درصد به رستوران و هتل و ۸/۴ درصد به کالا و خدمات متفرقه اختصاص یافته است که البته این درصدها در هر سال تغییر عمده‌ای می‌کند که علت آن هم سطح درآمد خانواده است، یعنی اگر خانواده در طول سال از درآمد مناسب و ایده‌آلی برخوردار باشد، سهم بخش‌های گردش و فرهنگی و حتی رستوران و هتل تفاوت خواهد کرد و در برخی موارد هم مصداق بالعکس دارد. جندی پیش‌فرازمرز توفیقی، عضو شورای عالی کار گفته بود: «طبق آمار بانک مرکزی و مرکز ملی افزایش هزینه‌های خانواده با توجه به افزایش تورم تغییر محسوسی می‌کند، به‌عنوان مثال اگر تورم ۱۶ درصدی لحاظ شود سهم تأثیرگذار خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها در کل سبد هزینه خانوار به ۲۴/۶ درصد، حمل‌ونقل به ۴۰ درصد، سهم ارتباطات به ۲۳ درصد و سهم درمان به ۱۹ درصد و آموزش به ۲۴ درصد می‌رسد.» نماینده مجمع عالی نمایندگان کارگران یادآور شد: «از آنجایی که برای رسیدن به نقطه آماری قابل اعتماد برای به دست آوردن متوسط هزینه‌های سایر مولفه‌ها نیاز به آماری قابل اعتنا داریم که به دلیل عدم شفافیت آماری در این زمینه نمی‌توان محاسباتی درست داشت، بنابراین با محاسبه مولفه خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها و تعمیم آن بر سایر مولفه‌ها سبد معیشت را تعیین می‌کنیم، لذا می‌دانیم اگر مرجع آماری یا شفافیت آماری وجود داشت، درصد تأثیرگذار و نرخ سبد معیشت بیش از محاسبه تنها براساس خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها می‌شد.»

❶ **بررسی وضعیت درآمد و هزینه خانوار در فاصله سال‌های ۹۰ تا ۹۴**

در آخرین گزارشی که بانک مرکزی منتشر کرده وضعیت درآمد و هزینه خانوارها در فاصله سال‌های ۹۰ تا ۹۴ موردبررسی قرار گرفته که نتیجه تحقیقات به شرح زیر است:

«طبق اعلام بانک مرکزی در سال ۱۳۹۰ هزینه یک خانوار شهری کشور در سال ۱۷ میلیون و ۳۹۲ هزار و ۶۰۰ تومان بوده که نسبت به سال قبل تر از آن ۲۲/۸ درصد افزایش نشان می‌داد. بنابراین یک خانوار ساکن در شهرها در آن سال ماهانه یک میلیون و ۴۴۹ هزار و ۴۰۰ تومان هزینه داشته است. از سوی دیگر، درآمد خانوار در سال ۹۰ با حدود ۲۲/۲ درصد رشد نسبت به سال قبل از آن به میزان ۱۶ میلیون و ۷۱۹ هزار و ۷۰۰ تومان بوده که ماهانه رقم یک میلیون و ۳۹۳ هزار و ۳۰۰ تومان بود. در این سال، سهم خوراک از کل هزینه‌های ماهانه خانوار ۲۴/۹ درصد معادل ۴۳۲ هزار و ۶۷۰ تومان بود. در سال ۹۱ رقم هزینه سالانه خانوار با ۲۴/۵ درصد رشد به ۲۱ میلیون و ۱۶۵ هزار و ۴۰۰ تومان رسید که ماهانه یک میلیون و ۸۰۴ هزار و ۵۰۰ تومان بود.

گفت وگو

مردم درآمدشان را اعلام نمی‌کنند

با آنکه آمار منتشره از سوی مرکز آمار ایران و بانک مرکزی گویای این است که خانواده‌های ایرانی هر سال با کسری بودجه میلیونی روبه‌رو هستند اما هادی قوامی، نایب‌رئیس کمیسیون برنامه و بودجه مجلس می‌گوید: «خانواده‌ها درآمد‌های دقیق خود را اعلام نمی‌کنند اما در عوض جزء به جزء هزینه‌ها را به راحتی بیان می‌کنند از این رو مرکز آمار ایران به جای جمع‌آوری اطلاعات درآمد‌ها، هزینه‌ها را اعلام می‌کند.»

او می‌گوید: «از این طریق می‌توان فهمید که میزان درآمد مردم چقدر است و نکته قابل توجه این است که اگر مردم پول نداشته باشند هزینه نمی‌کنند و میزان هزینه‌ها نشان می‌دهد که مردم پول دارند.»

قوامی در پاسخ به این پرسش که یعنی شما معتقدید که مردم پول به اندازه کافی دارند و کسری بودجه وجود ندارد، می‌گوید: «کسری بودجه وجود دارد اما مردم با وام گرفتن و سرمایه‌گذاری در بخش‌های دیگر این کسری را جبران می‌کنند یا در نهایت مجبور به انتخاب شغل دوم و سوم می‌شوند.» نایب رئیس کمیسیون برنامه و بودجه درباره نقش دولت و مجلس در تأمین این کسری بودجه می‌افزاید: «دولت و مجلس هیچ کاری نمی‌توانند برای این کسری انجام دهند چون دولت با ۲۰ میلیون خانوار روبه‌رو است و اگر بخواهد برای جبران کسری بودجه هر خانوار چیزی حدود چهار میلیون تومان در سال بپردازد یعنی باید ۸۰ هزار میلیارد تومان هزینه کند و دولت چنین پولی ندارد.» او تصویب بودجه را مهم‌ترین کمک مجلس به دولت و مردم می‌داند و می‌گوید: «مجلسی‌ها تنها از همین طریق می‌توانند دولت همراه دولت باشند و با تصویب بودجه تورم را کنترل و پایین بیاورند و در سایر موارد این خود مردم هستند که باید برای مدیریت درآمد و هزینه‌های‌شان برنامه‌ریزی کنند.»

نکته

۹۴؛ سال تعادل هزینه و درآمد

هرچند طبق آمارهای منتشره وضعیت درآمدی و هزینه‌های خانواده‌ها در سال ۸۲ تا ۹۳ سبب صعودی داشته و هر سال خانواده‌ها با رشد و تورم میانگین ۱۰ درصدی روبه‌رو بودند اما در سال ۹۴ شرایط به دلیل اتخاذ سیاست‌های انضباط‌گرایانه اقتصادی دولت هم در سطح بازارها و هم در سطوح مربوط به شاخص‌های کلان اقتصادی سبب شد نسبت به سال‌های گذشته بهتر و وضعیت معیشتی مردم به ایده‌آل نزدیک‌شود. اگر نگاهی به آمارهای منتشره بانک مرکزی بیندازید می‌بینید که دست کم از سال ۸۲ تا کنون همواره درآمد‌ها کمتر از هزینه‌ها بوده اما آمارهای سال ۹۴ نشان می‌دهد که برای نخستین بار درآمد‌های ناخالص خانوارها از هزینه‌های پیشی گرفته است، این آمار کسری درآمد هفت‌هزار تومانی را نسبت به هزینه‌ها نشان می‌داد که نشانگر بهبود وضعیت معیشتی خانواده‌ها در سال ۹۴ نسبت به ۹۳ بود. به این ترتیب در سال گذشته و طبق آمار بانک مرکزی، درآمد خانواده‌ها حدود چهار میلیون تومان بود که این رقم توانسته بود شکاف بین دخل و خرج خانواده‌ها را کمتر کند. یکی از نکات قابل توجه در آمارهایی که هم مرکز ملی آمار و هم بانک مرکزی اعلام کردند این است که بیشترین فشار در دوره یک‌دهه اخیر بین سال‌های ۹۰ تا ۹۲ بود که خانواده‌ها با فشار مضاعفی در تأمین نیازهای خود روبه‌رو بودند که علت آن هم سوءمدیریت در برقراری و تنظیم وضعیت بازار، بالا رفتن هزینه‌ها و کاهش درآمد مردم بود؛ موضوعی که با اعمال تحریم‌های شدید علیه ایران به نحو فزاینده‌ای تشدید شد. پس از روی کار آمدن دولت حسن روحانی، بحث بهبود شاخص‌های کیفی و معیشتی مردم در دستور کار جدی دولت قرار گرفت و مسئولان توانستند با کنترل گام به گام تورم که در سال ۹۲ به ۴۰ درصد رسیده بوده این رقم را به زیر ۱۰ درصد برسانند که بهبود وضعیت درآمدی و معیشتی مردم در سال ۹۴ نشان از این عملکرد دارد.

آمارها چه می‌گویند

آمار بانک مرکزی حاکی از آن است که در سال ۹۳ هزینه سالانه هر خانوار شهرنشین ۳۲ میلیون و ۸۷۶ هزار تومان بوده که ماهانه دو میلیون و ۷۳۹ هزار و ۷۰۰ تومان با رشد ۱۵/۶ درصدی نسبت به سال قبل را نشان می‌داد.

طبق اعلام بانک مرکزی، هزینه ناخالص سالانه یک خانوار به شکل اسمی در سال ۹۴ معادل ۳۵ میلیون و ۲۶۵ هزار تومان بوده که این رقم در سال ۹۳ معادل ۳۲ میلیون و ۸۷۵ هزار تومان گزارش شده است.

بنابراین در سال ۹۴ طی یک ماه هزینه ناخالص هر خانوار ایرانی معادل دو میلیون و ۹۳۸ هزار تومان بوده که در سال ۹۳ هر خانوار ایرانی دو میلیون و ۷۳۹ هزار تومان هزینه کرده است. درآمد متوسط سالانه هر ایرانی در سال ۹۴ معادل ۳۵ میلیون و ۲۵۸ هزار تومان و در هر ماه معادل دو میلیون و ۹۳۸ هزار تومان بوده است.

تایم‌لاین | وضعیت معیشتی مردم

